

Geliş Tarihi:

08.07.2024

Kabul Tarihi:

27.11.2024

Yayınlanma Tarihi:

28.12.2024

Kaynakça Gösterimi: Novruzov, D. 2024, Rusya Federasyonu'nda yasal mirasçılık. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(51), 2107-2133, doi: 10.46928/iticusbe.1512567

RUSYA FEDERASYONU'NDA YASAL MİRASÇILIK

Araştırma

Dünyamin Novruzov

Sorumlu Yazar (Correspondence)

İstanbul Üniversitesi

dunyamin.novruzov@ogr.iu.edu.tr

Dünyamin Novruzov, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programında doktora öğrencisi olup aynı zamanda serbest avukatlık mesleğini yürütmektedir. Bununla birlikte, Azerbaycan Diplomatik Akademisi'nde Borçlar Hukuku, Eşya Hukuku, Aile ve Miras Hukuku alanında ders vermekte ve araştırmalar yapmaktadır.

RUSYA FEDERASYONU'NDA YASAL MİRASÇILIK

Dünyamin Novruzov

dunyamin.novruzov@ogr.iu.edu.tr

Özet

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Rus Medeni Hukuku'nda yapılan reform neredeyse tüm kurumları etkilemiştir. Ancak Rus kanun koyucu miras hukuku alanında tutucu bir tavır sergilemiş, Rus Miras Hukuku'na ilişkin düzenlemelerde büyük ölçüde eski Sovyetler Birliği hukukunun etkisinin devam etmesine olanak sağlamıştır. Örneğin, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu kendinden önceki Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti kanunlarını takip ederek, Türk-İsviçre ve Alman hukuklarında yürürlükte olan parantel miras sistemini kabul etmemiş, kendine özgü sınıf sistemine sadık kalmıştır. Bu makalede Rus Medeni Kanunu'nda öngörülen yasal mirasçılık düzenlemesi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı Rusya Federasyonu'nda yasal halefiyetin temel ilkelerini ve Rus Miras Hukuku'nda hakim olan sınıf sisteminin özelliklerini incelemektir. Rus hukukunda yasal halefiyetin düzenleniş gerekçesi, kanunda öngörülen sınıf sistemi ve ona hakim olan ilkeler, Rus hukuk doktrini ve yargı uygulaması ışığında değerlendirilmiştir. Rus Hukuk Sistemi, dahil olduğu Kıta Avrupa Hukuk ailesinin temel niteliklerini taşımaktadır. Bununla birlikte, komünizmin hakim olduğu eski Sovyetler Birliği'nde uygulanmış Sosyalist hukukuna ilişkin düzenlemeler Rus Medeni Hukuku, özellikle de Miras Hukuku alanında etkilerini göstermiştir. Dolayısıyla, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla sosyalizmden kapitalizme geçiş sürecinin başlatıldığı Rusya Federasyonu'nda miras hukuku alanında gerekli yasal dönüşümler büyük ölçüde sağlanamamıştır. Çalışmanın özgün tarafı Rus Miras Hukuku'nda yasal halefiyetin temel vasıflarını, özellikle de Sosyalist hukukunun etkisi ile oluşan kendine has niteliklerine ilişkin açıklamalara yer verilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Rus Medeni Kanunu, yasal mirasçılık, sınıf sistemi, mirasbırakan, mirasçı, sağ kalan eşin mirasçılığı.

JEL Kodu: K36

INTESTATE SUCCESSION IN THE RUSSIAN FEDERATION

Abstract

The reform of Russian Civil Law after the collapse of the Soviet Union affected almost all institutions. However, the Russian legislator adopted a conservative approach to succession law, resulting in a substantial retention of former Soviet Union legal principles within the regulations governing Russian Succession Law. For example, The Civil Code of the Russian Federation, following the preceding laws of the Russian Soviet Federative Socialist Republic, did not incorporate the parantelic system adopted in Turkish-Swiss and German law, but remained loyal to its own line system. This article provides a detailed analysis of the legal heirship provisions outlined in the Russian Civil Code. The purpose of this study is to examine the basic principles of intestate succession in the Russian Federation and the peculiarities of the line system prevailing in Russian Inheritance Law. The reasons for regulating legal succession in Russian law, the class system outlined in the law, and the principles that govern it are assessed based on Russian legal doctrine and judicial practice. The Russian Legal System has the basic characteristics of the Continental European Legal family to which it belongs. However, the Socialist law regulations implemented in the former Soviet Union, where communism prevailed, have shown their effects on Russian Civil Law, especially in the field of Inheritance Law. Therefore, in the Russian Federation, where the process of transition from socialism to capitalism was initiated with the dissolution of the Soviet Union, the necessary legal transformations in the field of inheritance law have not been achieved to a great extent. The originality of the study is that it includes explanations of the basic characteristics of intestate succession in Russian Inheritance Law, especially the unique characteristics of the Russian Succession Law, which were formed under the influence of Socialist law.

Keywords: Russian Civil Code, intestate succession, line system, decedent, heir, heirship of the surviving spouse.

JEL Code: K36

GİRİŞ

Pek çok hukuk sisteminde olduğu gibi Rusya Federasyonu da ölüm halinde iki mirasçılık şeklini kabul etmektedir. Rusya Federasyonu Medeni Kanunu (Grazhdanskiy Kodeks Rossiyskoy Federatsii/GKRF¹) m. 1111'e göre, mirasçılık vasiyetname, miras sözleşmesi ve kanun uyarınca gerçekleşmektedir. Böylece, bir kişinin ölüme bağlı bir tasarrufta bulunmadığı veya yaptığı ölüme bağlı tasarrufun yürürlüğe girmediği (iptal edildiği veya kendiliğinden hükümsüz olduğu) veya tasarrufun mirasbırakanın tüm malvarlığını kapsamadığı durumlarda yasal mirasçılığa ilişkin hükümler uygulanmaktadır.

Tarihsel olarak daha eski ve günümüzde de iradi mirasçılığa kıyasla çok daha yaygın olmasına rağmen, yasal mirasçılık ikincil niteliktedir (ikincillik/talilik ilkesi): Yalnızca mirasbırakanın ölüme bağlı (geçerli) bir tasarrufta bulunmadığı hallerde uygulanmaktadır (Brox ve Walker, 2021, s. 27; Muscheler, 2010, ss. 667-668; Olzen ve Looschelders, 2023, s. 29; Reid, de Waal ve Zimmermann, 2015, s. 444). GKRF "Miras hukuku" başlıklı kısmının sistematığı, iradi mirasçılığın önemi dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu çerçevede, iradi mirasçılığa ilişkin hükümler (m. 1118-1140.1), yasal mirasçılıkla ilgili kurallardan (m. 1141-1151) önce yer almaktadır. Şüphesiz, ikincillik ilkesi, iradi ve yasal mirasçılığın bir arada var olmasını istisna etmemektedir. Mirasbırakan, bir veya daha fazla kişiyi mirasçı olarak atamış ancak bu atamayı terekenin tamamını kapsamayan kısımlarla sınırlandırmışsa, yasal mirasçılık, terekenin tasarruftan etkilenmeyen kısmı için geçerli olacaktır. Ölüme bağlı tasarrufla terekenin yalnızca bir kısmına atanan mirasçı aynı zamanda yasal mirasçılardan biriye, hem iradi hem de yasal halefiyet aynı kişi için bile geçerli olabilir (Serozan ve Engin, 2022, s. 137; Muscheler, 2010, s. 668).

RUS HUKUKUNUN BENİMSEDİĞİ (KENDİNE ÖZGÜ) MİRASÇILIK SİSTEMİ

Mirasbırakanın çok sayıda hısımları arasından kimlerin yasal mirasçı olabileceğini belirleyen sistemler, kural olarak, ikiye ayrılmaktadır: Sınıf sistemi ve zümre (parantel)

¹ GKRF dört kısımdan ibarettir ve "Miras hukuku" başlığını taşıyan beşinci bölüm (m. 1110-1185) üçüncü kısmın temelini oluşturmaktadır. GKRF'nin üçüncü kısmının hazırlık çalışmalarına 1996 yılında başlanılmış, tasarı Kasım 2001'de kabul edilmiş ve Mart 2002'de yürürlüğe girmiştir. GKRF'nin metni için bkz.: <https://base.garant.ru/10164072/> (10.06.2024)

sistemi. Sınıf sisteminin temel özelliği, kan hısımlarının ölen kişiye yakınlıkları ve münasebetlerinin içtenlik derecesi dikkate alınarak çeşitli sınıflara ayrılmasında kendini göstermektedir. Buna göre, her sınıf için ayrı paylar belirlenmekte ve önde gelen sınıftaki kişinin mirasçılığı sonraki sınıfta yer alan kişinin mirasçılığını engellemektedir (Dural ve Öz, 2017, s. 18). Türk hukuk doktrininde, sınıf sisteminin benimsendiği ülkeler arasında eski Sovyet Rusya'nın da bulunduğuna dikkat çekilmekteydi (Kocayusufpaşaoğlu, 1987, s. 58)².

Türk hukukunda da benimsenen zümre sistemi, soy esasına dayanmaktadır (Kocayusufpaşaoğlu, 1987, s. 58; Serozan ve Engin, 2022, s. 141; Dural ve Öz, 2017, s. 19; İnan, Ertaş ve Albaş, 2024, s. 82; Antalya, 2021, s. 110). şöyle ki, zümre, bir kişinin kendisi de dahil olmak üzere, o kişinin soyundan gelen kişilerin bütünü olarak tanımlanabilir. Bir zümreye ait olmak, kişilerin aynı nesle ait olmasını gerektirmez. Mirasbırakanın çocukları, torunları ve torunlarının çocukları farklı nesillere ait olsalar da, hepsi mirasbırakanın soyundan geldikleri için aynı zümreye aittir (Brox ve Walker, 2021, s. 32).

Rus hukukundaki sınıf mirasçılığı, yukarıda belirtilen sınıf sisteminden ayrılmaktadır. Mirasçı olabilecek kişilerin belirlenmesinde yalnız kan hısımlılığı dikkate alınmaz. Bu farklılık iki şekilde kendini gösterir. Öncelikle, zümre sistemi ve bazı ülkelerdeki sınıf sisteminin aksine, Rus hukukunda sağ kalan eş, evlilik ilişkisi göz önünde bulundurularak birinci sınıfa dahil edilmiştir. İkinci olarak, mirasbırakanın ölümünden en az bir yıl önce onun himayesinde bulunan ve onunla birlikte yaşamış, çalışma gücünden yoksun kişiler, kan hısımlılığına bakılmaksızın yasal mirasçı olarak kabul edilmektedir (GKRF m. 1148/II).

Görüldüğü gibi, Rus hukukundaki sınıf sistemi sadece mirasa hak kazanacak kan hısımlarının belirlendiği sistem olarak nitelendirilemez. Kanun koyucu, evlilik ilişkisini (sağ kalan eşle ilgili olarak) ve mirasbırakanla yakınlık münasebetini (GKRF m. 1148/II kapsamına dahil olan kişilerle ilgili olarak) dikkate alarak sınıf sisteminin yalnızca kan hısımlarına özgülenmesinden vazgeçmiştir.

² GKRF, yasal mirasçılıktaki sınıf değil, sıra ("ochered") kelmesine yer vermektedir. Ancak Türk hukuk doktrini ile uyum bağlamında sıra değil, sınıf ibaresini kullanmayı uygun görüyoruz.

YASAL MİRASÇILIK AÇISINDAN ÇEŞİTLİ SINIFLAR

Rus hukuku, toplamda sekiz sınıf yasal mirasçı öngörmektedir. Bu düzenleme, halefiyetin temel (yani terekenin mirasbırakanın ailesi veya diğer hısımlarına geçmesini sağlayarak anılan kişileri desteklemek) işlevini en iyi şekilde yerine getirmesine olanak tanımaktadır (Sukhanov, 2019, s. 231; Krashennikov, 2014 , s. 119). İlk 6 sınıfı oluşturan kişilerin mirasçılığı, kural olarak, kan hısımlığına dayanırken, son iki sınıf mirasçılar için bu kriter aranmaz.

Birinci Sınıf Yasal Mirasçılar

Mirasbırakanın Çocukları

Mirasbırakanın çocukları, kendilerine ilişkin olarak mirasbırakanın anneliği (babalığı) kanunla öngörülen şekilde tespit edilmiş kişilerdir. Bu, mirasbırakanın, çocuğun ana (veya babası) olarak nüfus siciline kayd edilmesi anlamına gelmektedir. Çocuğun evlilik birliği içinde veya evlilik dışı doğması, evliliğin sona ermesi veya iptali yasal mirasçılık açısından önemli değildir. Zira çocuğun evlilik birliği içinde veya evlilik dışı doğması sadece soybağının tespitine ilişkin olup, soybağından ileri gelen sonuçlarla ilgili değildir (Muscheler, 2010, s. 678).

Rusya Federasyonu Aile Kanunu/*Semeyny Kodeks Rossiyskoy Federatsii*³ (SKRF), m. 48/I uyarınca, bir çocuğun annesi her zaman onu doğuran kadındır. Bu durum, çocuk başka bir kadının yumurta hücresinden doğduğu için biyolojik olarak onu doğuran kadının soyundan gelmiyorsa da geçerlidir (SKRF m. 51/V).

Çocuk ile baba arasındaki soybağının tespiti, çocuğun anne ve babasının evli olup olmamasına bağlı olarak farklılık gösterir. Şöyle ki, SKRF m. 48/II uyarınca, baba, doğum sırasında anne ile evli olan erkektir. Çocuk, kocanın ölümünden veya evliliğin iptalinden veya sona ermesinden itibaren 300 gün içinde doğulmuşsa, çocuk ile baba arasındaki soybağı kurulmuş olur. Görüldüğü gibi, SKRF m. 48/II'de, TMK m. 285 ile benzer bir şekilde, babalık karinesi öngörülmüştür.

Anne, doğum sırasında evli değilse, baba ile çocuk arasındaki soybağı erkeğin ve çocuğun annesinin nüfus müdürlüğüne birlikte yaptığı başvuru ile kurulabilir. Bazı

³ Rusya Federasyonu Aile Kanunu 29 Aralık 1995 tarihinde kabul edilmiş ve 1 Mart 1996 tarihinden yürürlüğe girmiştir. Kanun metni için bkz.: <https://base.garant.ru/10105807/> (10.06.2024).

durumlarda (annenin ölümü, ehliyetsizliğinin yargısal tespiti veya velayet haklarından yoksun bırakılması gibi), çocukla babası arasındaki soybağı erkeğin, vesayet makamının muvafakati ile yaptığı başvuru üzerine, böyle bir muvafakat olmazsa, mahkeme kararıyla kurulabilir (SKRF m. 48/III).

Nihayet, bir çocuk evlilik dışı doğmuşsa ve ana ve babasının ortak beyanı veya çocuğun babasının beyanı yoksa, babalık mahkeme kararıyla kurulur (SKRF m. 49).

Mirasbırakanın Eşi

Eş, mirasın açılması sırasında mirasbırakanla resmi evli olan kişidir. Rus hukuku gayriresmi (dini) evlilikleri tanımamaktadır⁴. Ancak Büyük Vatan Savaşı (1941-1945) sırasında eski Sovyetler Birliği'nin bir parçası olan işgal altındaki topraklarda dini bir törenle yapılan evlilik geçerli kabul edilir (SKRF m. 169/VII). Rusya dışında akdedilen evlilikler, SKRF m. 158'e göre geçerli kabul edilir.

Eşlerin hak ve yükümlülükleri, evlenmenin nüfus kütüklerine tescil edildiği tarihten doğar (SKRF m. 10/II). Ölümden önce yapılan evlilik başvurusu mirasa çağrılmaya hak kazandıran bir durum değildir⁵.

Eş, boşanma tarihinden itibaren miras hakkını kaybeder. Boşanmanın nüfus müdürlüklerinde⁶ gerçekleştirilmesi halinde, bunun nüfus kütüklerine tescil tarihinden; boşanmanın mahkeme kararı ile gerçekleştiği halde, mahkeme kararının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren nikah sona erer (SKRF m. 25/I). Miras, mahkeme kararının yürürlüğe girdiği gün açılmışsa (örneğin, eşlerden biri mahkeme kararının yürürlüğe girdiği tarihte ölmüşse), sağ kalan eş yasal mirasçı sıfatını kaybetmez. Başka bir deyişle, boşanma hakkında mahkeme kararının mirasın açıldığı tarihe kadar yürürlüğe girmesi gerekir⁷.

⁴ Bu konuda, özellikle fiili evlilik ilişkilerinin miras hukukundaki etkileriyle ilgili yasal düzenlemelerin yeniden değerlendirilmesi gerektiği görüşünde: Petrov, 2017, s. 34.

⁵ Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi'nin 29 Eylül 2016 tarihli ve 2080-O sayılı Kararı. Karar metni için bkz.: <https://legalacts.ru/sud/opredelenie-konstitutsionnogo-suda-rf-ot-29092016-n-2080-o/> (10.06.2024).

⁶ Rus hukukunda bazı durumlarda (örneğin, çocukların bulunmaması vs.) nüfus müdürlüğünde anlaşmalı boşanma mümkündür (SKRF m. 19).

⁷ Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 29 Mayıs 2012 tarihli ve 9 sayılı Kararı, b. 28. Karar metni için bkz.: <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/400780/> (10.06.2024).

Belirtmek gerekir ki, Türk hukukundan farklı olarak Rus hukukunda, eşlerden birinin boşanma davası devam ederken ölmesi durumunda, ölen eşin mirasçılarının davaya devam etmesine ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu bağlamda, boşanma davası devam ederken meydana gelen ölüm, sağ kalan eşin mirasçı olması sonucunu doğurur.

Evlenmenin geçersiz kılınması, miras haklarının ortadan kalkmasına yol açmaktadır (Petrov, 2018, s. 277; Volkova, Kuzbagarov ve İlina, 2010, s. 108). Kanun ve mahkeme uygulaması⁸, iyi niyetli (örneğin, diğer eşin evlenme sırasında evli bulunduğu durumda) bir eş lehine herhangi bir istisna tanımamaktadır.

Rusya'da eşler arasında mal ortaklığı rejiminin uygulanması asıldır (SKRF m. 33-39). Mal ortaklığı rejiminin temel özellikleri şunlardır:

- Eşlerin evlilik sürecinde ivazlı olarak edindikleri mallar ortak mallar grubunu oluşturur (SKRF m. 34/I). Örneğin, eşlerden her birinin çalışma ücretleri, emekli maaşları vs.;
- Eşlerden birinin geçerli bir nedenle (örneğin, çocukların bakımı vs.) çalışmaması, yani bağımsız bir gelirinin olmaması onun ortak mallar üzerindeki hakkını etkilemez (SKRF 34/III). Örneğin, küçük çocukları veya Demans hastası kayınvalidesinin bakımını üstlendiği için çalışamayan, böylece evlilik sürecinde satın alınmış apartman dairesinin edinilmesine finansal katkıda bulunamayan bir eşin (kadının) söz konusu daire üzerinde aynı çalışan bir eş (erkek) kadar hakkının olduğu kabul edilmektedir;
- Eşlerden her birine evlenmeden önce ait olan mallar ile evlilik sırasında eşlerden birinin bağış, miras veya diğer karşılıksız kazandırmalar yoluyla elde ettiği eşyalar onun kişisel malı sayılır (SKRF m. 36/I). Yine evlilik süresince eşlerin ortak malvarlığından edinilmiş olsa bile, bireysel kullanım eşyaları (giysiler, ayakkabılar ve diğerleri) bunları kullanan eşin kişisel malı olarak kabul edilir. Ancak ziynet eşyaları istisnadır; yani bu grup eşyaların statüsünün belirlenmesinde onların eşlerden hangisinin kullanımında bulunması önemli değildir (SKRF m. 36/II);

⁸ Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 29 Mayıs 2012 tarihli ve 9 sayılı Kararı, b. 28. Karar metni için bkz.: <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/400780/> (10.06.2024).

- Evlilik süresince, eşlerin ortak malları veya eşlerden birinin kişisel malları veya eşlerden birinin emeği hesabına diğer eşin kişisel malının değerini önemli ölçüde artıran yatırımlar (örneğin, büyük onarımlar vs.) yapıldığı tespit edilirse, mahkeme söz konusu kişisel malı eşlerin ortak malı olarak kabul edebilir (SKRF m. 37). Görüldüğü gibi, Türk hukukundan farklı olarak, Rus hukuku bu halde, katkı alacağı talep hakkı vermemekte, aksine doğrudan bir eşya hakkı tanımakta, dolayısıyla, kişisel mal, ortaklık malına çevrilmektedir.

Böylece, ölüme bağlı tasarrufla bulunmadan eşi ve iki çocuğunu geride bırakarak ölen bir kişinin terekesi şu şekilde paylaşılacaktır. Öncelikle, eşlerden birinin ölümü nedeniyle mal ortaklığı rejimi ortadan kalktığından tasfiye süreci başlamış olur. Kural olarak, ortaklık mallarının yarısı sağ kalan eşin kendi malvarlığını oluşturduğundan terekeye dahil olmaz (GKRF m. 1150), diğer yarısı ise, mirasbırakanın terekesi olarak yasal mirasçılar arasında eşit (her mirasçıya 1/3 pay) oranda paylaşılır.

Mirasbırakanın Ana ve Babası

Mirasbırakanın ana ve babası, ilk sınıf mirasçı olarak eşi ve çocuklarıyla birlikte mirasa çağrılır. Bu düzenleme, Rus miras sistemini İslam hukukuna yakınlaştırmaktadır (Petrov, 2018, s. 277). Doktrine göre, bu düzenleme mirasbırakanın varsayılan iradesiyle çelişmektedir. Zira Rus vatandaşlarının çoğu, ana ve babalarını sevmekle birlikte, çocuklarıyla eşit oranda miras almalarını istememektedir. Bu nedenle, ana ve babanın ikinci sınıf yasal mirasçı olarak belirlenmesi gerektiği savunulmaktadır (Petrov, 2017, s. 19).

Mirasbırakanın ana ve babasının mirasa çağrılabilmesi için, mirasçının mirasın açıldığı tarihte hayatta olması genel şartı dışında, tek şart akrabalık bağının kurulmuş olmasıdır. Birlikte yaşamamanın, yaşın ve çalışma gücünün bulunup bulunmamasının hukuki bir önemi yoktur. Bununla birlikte, ana ve baba, kanunda öngörülen nedenlerden dolayı mirastan yoksun sayılabilirler. Örneğin, mirasın açıldığı tarihe kadar velayet hakları mahkeme kararıyla kaldırılmış ana ve baba, mirastan yoksun sayılırlar (GKRF m. 1117; SKRF m. 71/1).

İkinci Sınıf Yasal Mirasçılar

Birinci sınıf mirasçıların yokluğunda, mirasbırakanın öz ve üvey kardeşleri, baba ve (veya) anne tarafından büyük babası ve büyük annesi mirasçılığa çağrılırlar (GKRF m.

1146/I). Ortak bir ana ve (veya) babadan gelen erkek ve kız kardeşler birbirlerine mirasçı olurlar. Bu nedenle, mirasçılar sadece öz kardeşler (ortak ana ve babaya sahip) ve üvey (sadece ortak bir anaya veya babaya sahip) kardeşler olabilir. Mirasın açıldığı anda mirasbırakanın hayatta olmayan öz ve üvey kardeşlerinin yerini kendi çocukları (yani mirasbırakanın yeğenleri) alır (GKRF m. 1146/II).

Şüphesiz, üvey kardeşlerin öz kardeşlerle birlikte mirasçı olmaları bir hukuk politikası meselesidir. Ancak öz ve üvey kardeşlere eşit muamele, her birinin terekeden aynı ölçüde payı alması gerektiği anlamına gelmez. Üvey kardeşler sadece ortak ana (baba) bakımından öz kardeşlerle aynı konumdadır ve diğer ana (babasının) aile üyelerinden de miras alma hakları bulunmaktadır (*Reid vd., 2015, s. 471*). Bu durum, bazı ülkelerde (örneğin, İspanya Medeni Kanunu, m. 949) üvey kardeşlerin payının öz kardeşlere düşen payın yarısını oluşturduğuna ilişkin hükümlerin öngörülmesine sebep olmuştur (*Reid vd., 2015, s. 471*). Şu soru sorulabilir: aynı sonuç Rus hukuku açısından da, geçerli kabul edilebilir mi? Kanaatimce, bu soruyu olumlu cevaplamak mümkün değildir. Şöyle ki, GKRF m. 1141/II'ye göre, “*Aynı sınıfta bulunan mirasçıların, sınıfta halefiyet kuralı uyarınca mirasçı sıfatını kazananlar hariç, terekedeki payları eşittir*”. Ancak bu düzenlemenin adalet ilkesine uygunluğu sorgulanabilir. Zira üvey kardeşin, hem ortak anaya (babaya) sahip olduğu mirasbırakanın, hem de öz kardeşlerinin terekesinden pay alma hakkı bulunmaktadır.

Zümre sistemini kabul eden Türk hukukunda bu sorunun olumlu cevabı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır: Üvey kardeş, mirasbırakanla ortak ana veya babasının (ebeveyninin) hayatta olmadığı durumlarda (zümrede halefiyet ilkesi gereği, yani mirasın açılmasından önce ölmüş anasının (babasının) altsoyu olarak) mirasa çağrılmaktadır. TMK m. 496 uyarınca, altsoyu bulunmayan mirasbırakanın mirasçıları, ana ve babasıdır. Mirasbırakanın ana ve babası hayattaysa, terekeyi eşit olarak paylaşırlar (TMK m. 496/I). Mirasbırakandan önce ölmüş olan ana ve babanın yerlerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır (TMK m. 496/II). Görüldüğü üzere, birinci zümrede mirasçı bulunmaması durumunda miras ikinci zümreye geçmekte ve iki kola ayrılmaktadır. Bir hat, mirasbırakanın anasına; diğer hat ise babasına bağlanmaktadır. Mirasbırakanın üvey kardeşi, mirasbırakanla yalnızca ortak olan aslının (ana veya babasının) zümresinden pay alır. Bu nedenle, üvey kardeşin ortak ana veya babası mirasçı olamadığı (örneğin, mirasbırakandan önce ölmesi nedeniyle)

takdirde, ortak ana veya babaya düşmesi gereken pay (1/2 oranında) üzerinde, zümrede halefiyet ilkesi gereği hak kazanması söz konusudur (Dural ve Öz, 2017, s. 32-33; İnan vd., 2024, s. 103 vd.; Serozan ve Engin, 2022, s. 152).

Üçüncü Sınıf Yasal Mirasçılar

GKRF m. 1144/I uyarınca, mirasbırakanın ana ve babasının öz ve üvey kardeşleri (yani mirasbırakanın teyze, dayı, hala ve amcası) üçüncü sınıf mirasçılardır. Mirasın açıldığı tarihte hayatta olmayan bu kişilerin yerini kendi çocukları (yani mirasbırakanın teyze, dayı, hala ve amca çocukları) alır.

Dördüncü, Beşinci ve Altıncı Sınıf Yasal Mirasçılar

Yasal mirasçılardan 4. sınıfını mirasbırakanın büyük ana ve büyük babasının ana ve babası oluşturmaktadır. Bu sınıf 2001 yılında Rus miras hukukuna girmiştir. Uygulamada bu sınıfa dahil kişilerin mirasa çağrılmalarına ilişkin bir olguya rastlanmamıştır (Petrov, 2018, s. 284).

Beşinci sınıf yasal mirasçılar, mirasbırakanın öz yeğenlerinin çocukları (öz yeğen torunları) ile büyük ana ve büyük babasının öz kardeşleridir.

Altıncı sınıf mirasçılar ise, mirasbırakanın öz yeğen torunlarının çocukları, mirasbırakanın kuzenlerinin çocukları, mirasbırakanın büyük ana ve büyük babasının kardeşlerinin çocuklarıdır.

Görüldüğü üzere, her üç sınıf mirasçılardan oluşturulması, mirasbırakana akrabalık derecesindeki yakınlık temeline dayanmaktadır. Mirasbırakanın diğer kan hısımları yasal mirasçı konumuna sahip değildirler (Krashennikov, 2014, s. 127).

Yedinci Sınıf Yasal Mirasçılar

Rus hukukunda üvey çocuklar, üvey ana ve baba ilk kez yasal mirasçılar arasına dahil edilmekte (GKRF m. 1145) ve 7. sınıf mirasçı grubunu oluşturmaktadır (Petrov, 2017, s. 38). Belirtmek gerekir ki, bu durum, üvey ana ve baba ile çocuk arasındaki üveylik ilişkisinin hukuki önem arz ettiği nadir hallerden biridir. Söz konusu kişilerin yasal mirasçı olarak kabulünün temelinde, üvey çocuklarla üvey ana ve babanın ya mirasın açılmasından önce var olan gerçek (fili) bir aile birliği ile birbirlerine bağlanmış olmaları ya da mirasın açıldığı sırada aile birliğini korumaları gerçeği dayanmaktadır. Bir üvey baba ya da üvey annenin, eşinin çocuğunun yetiştirilmesi ve bakımıyla

gönüllü olarak ilgilenmesi üvey çocukların üvey ana veya üvey babaya nafaka sağlama yükümlülüğüne (SKRF m. 97/II) yol açmaktadır. Ancak nafaka her zaman hak sahibinin bakımını sağlamak için en uygun yol olmayabilir. Bu nedenle, kanun koyucu söz konusu kişiler arasındaki ilişkiye miras hukuku kapsamında da önem vermektedir (Sukhanov, 2019, s. 235; Abramenkov ve Chugunov, 2009, s. 132).

Üvey baba (üvey anne), başka bir kişiyle yasal olarak evli olan ve önceki evliliğinden veya evlilik dışı bir ilişkiden doğan çocukları olan ve söz konusu çocukların ilgili eş tarafından evlat edinilmediği kişi (eş) olarak kabul edilir. Buna karşılık, üvey çocuk, eşlerden birinin (önceki evlilikten veya evlilik dışı doğmuş) öz çocuğudur ve diğer eşe ne annelik (babalık) ne de evlat edinme ilişkisi ile bağlıdır.

Görüldüğü gibi, üvey çocuklar mirasbırakanın eşinin çocukları, üvey baba (üvey ana) ise mirasbırakanın ana veya babasının eşidir. Bu nedenle, bir kimsenin 7. sınıf mirasçı konumuna sahip olması için resmi bir evlenmenin bulunması ve eşlerden biri ile diğer eşin öz çocuğu arasında akrabalık (evlat edinme) ilişkisinin mevcut olmaması zaruridir (Sergeev, 2016b, s. 112). Çocuk öz annesinin ölümü halinde birinci sınıf mirasçı olarak mirasa çağrılacaktır. Üvey annesinin ölümü halinde ise, 7. sınıf mirasçı olarak mirasa çağrılması da (örneğin, önceki sınıf mirasçılar tarafından mirasın reddi halinde) ihtimal dışı değildir (Medvedev, 2015, s. 209).

Doktrin (Krashennikov, 2014, s. 127; Medvedev, 2015, s. 210; Sergeev, 2016b, s. 117) ve uygulamaya⁹, boşanma veya evlenmenin hükümsüzlüğü halinde, üvey çocukluk ve üvey ana-babalık ilişkisinin ortadan kalktığını kabul etmektedir.

Üvey çocuklar, üvey ana ve babanın mirasçılık koşulları kanunda yeterince açık değildir. Petrov'un ifadesiyle, kanun koyucu "yamalı aile"yi diğer durumlardan ayırmaya yardım edecek ek koşullar öngörmemiştir (Petrov, 2018, s. 285). Örneğin¹⁰, yetişkin bir kızı olan yaşlı bir erkekle evlenen genç bir kadın, kendisinden yaşça büyük olan birinin (eşinin kızının) üvey annesi olarak kabul edilebilir mi? Veya boşanmadan sonra annesinin velayetine verilmiş bir çocuk yeniden evlenen babasının eşinin üvey oğlu olarak addedilebilir mi? Kanaatimce, bu soruları olumsuz cevaplamak

⁹ Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 29 Mayıs 2012 tarihli ve 9 sayılı Kararı, b. 29. Karar metni için bkz.: <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/400780/> (10.06.2024).

¹⁰ Örnekler için bkz.: Petrov, 2017, s. 39.

gerekmektedir. Şöyle ki, her ne kadar madde metninde ek koşullar öngörülmemiş olsa da, hukuk kuralının *ratio legis*'i dikkate alınmalıdır. Maddenin amacı, üvey çocuklarına (ana veya babasına) kendi öz çocukları (ana veya babası) gibi muamelede bulunmuş kişilere mirasçılık hakkı tanımaktan ibarettir. Dolayısı ile, bu gibi durumlarda anılan kişiler arasında fiili aile ilişkileri oluşmakta, “üveylik” hukuki olmasa da, olgusal bağlamda ortadan kalkmaktadır. İşte bu düzenlemenin amacı, resmen “üvey”, ancak fiilen “öz” niteliğini haiz aile ilişkilerine miras hukuku bağlamında hukuki sonuçlar bağlamaktır. Yukarıdaki örneklerde ise, böyle bir durum bulunmamaktadır.

Sekizinci Sınıf Yasal Mirasçılar

Tarihsel açıdan Sosyalist hukukun bir ürünü olan mirasbırakanın himayesinde bulunan çalışma gücünden yoksun kişilerin mirasa çağrılmaları kurumu iki soruna en uygun çözümü sağlamaktadır. İlk olarak, bu kişilerin menfaatlerinin daha fazla korunması temin edilmekte, mirasbırakanın yakın akrabalarının varlığına bakılmaksızın miras almaları sağlanmaktadır. İkinci olarak, onlar mirasbırakanın akrabalarıyla birlikte ve eşit koşullarda miras alarak, sonuncuları mirastan dışlamazlar (Khaskelberg, 2008b, s. 355; Petrov, 2018, s. 299).

“Çalışma gücünden yoksunluk” kavramı genellikle, medeni ve sosyal güvenlik mevzuatı hükümleri temelinde yaş ve sağlık durumu gibi resmi kriterler aracılığıyla tanımlanmaktadır (Volkova vd., 2010, s. 116). Örneğin, reşit olmayan çocuklar; emeklilik yaşına ulaşmış kişiler; engelli kişiler vb. Çalışma gücünün kaybı sürekli nitelik taşınmalıdır; çalışma gücünden geçici yoksunluk miras hukuku bağlamında önemli değildir (Serebrovskiy, 2003, s. 98).

“Himayede bulunma” kavramı çoğunlukla, mirasbırakan tarafından tam veya sürekli ve ana geçim kaynağının sağlanması olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca, himayede bulunma, mirasın açıldığı tarihten önce en az bir yıl sürmüştü, miras hukuku bağlamında hukuki bir önem kazanmaktadır (Sergeev, 2016b, s. 120).

GKRF m. 1148'den anlaşıldığı üzere, mirasbırakanın himayesinde bulunan çalışma gücünden yoksun kişiler iki gruba ayrılabilir:

Birinci grup, mirasbırakanla birlikte yaşamalarına bakılmaksızın, GKRF m. 1143-1145'de öngörülen (yani ikinci-yedinci sınıf) yasal mirasçılar dairesine dahil olan

kişilerden (GKRF m. 1148/I¹¹) oluşmaktadır. Bu gruba dahil kişiler, başka gerekçelerle mirasa çağrılmadıkları takdirde, özellikle de mirasa çağrılan sınıfa mensup¹² değillerse, mirasçılık sıfatını kazanabilirler (Khaskelberg, 2008b, s. 357). Örneğin, mirasbırakan M'nin, eşi E ve çalışma gücünden yoksun büyük annesi B'ni geride bırakarak öldüğünü farz edelim. E, birinci sınıf (GKRF m. 1142/I), B ise, ikinci sınıf (GKRF m. 1143/I) yasal mirasçı sıfatını haizdir. Bu durumda, M'nin terekesi E ve B arasında eşit oranda paylaşılacaktır (GKRF m. 1148/I).

Diğer yandan, mirasbırakan M'nin ölümünden sonra kız kardeşi K ve çalışma gücünden yoksun büyük annesi B'nin kaldığını varsayalım. K ve B, ikinci sınıf yasal mirasçılar olarak tereke üzerinde beraber paylarda hak sahibidirler. B, mirasbırakan M'nin himayesinde bulunmuş olsa da, ikinci sınıf mirasçı sıfatıyla (GKRF m. 1143) mirasa çağrılmaktadır. Bu durum, K'nın mirası reddettiği ihtimalde de değişmeyecektir; yani B, terekeye tek başına sahip olacaktır.

İkinci grup, mirasbırakanla birlikte yaşamaları¹³ koşuluyla, GKRF m. 1143-1145'de öngörülen (yani birinci-yedinci) sınıftan herhangi birine dahil olmayan kişileri (GKRF m. 1148/II¹⁴) kapsamaktadır. Bu kişilerin mirasa çağrılmaları için iki koşulun aynı anda var olması gereklidir: Mirasbırakanın himayesinde bulunma ve mirasbırakanın ölümüne kadar en az bir yıl onunla birlikte yaşama¹⁵. Örneğin, mirasbırakanın himayesinde bulunmasına rağmen ondan ayrı yaşayan bir kimse, hastalığı nedeniyle

¹¹ GKRF m. 1148/I uyarınca, “*Bu Kanunun 1143-1145. maddelerinde belirtilen yasal mirasçılara mensup olup, mirasın açıldığı gün çalışma gücünden yoksun bulunan, ancak mirasa çağrılan sıranın mirasçıları arasında yer almayan gerçek kişiler, mirasbırakanla birlikte yaşayıp yaşamadıklarına bakılmaksızın, mirasbırakanın ölümünden önce en az bir yıl boyunca onun himayesinde olmaları halinde, mirasa çağrılan sıranın mirasçılarıyla birlikte ve eşit olarak miras payı alırlar*”.

¹² GKRF m. 1148/II'de 1. sınıf yasal mirasçılara yer verilmemesi anlaşılandır: Mirasbırakanın himayesinde bulunan çalışma gücünden yoksun kimse hem de 1. sınıf mirasçı konumundaysa (mirasbırakanın çocuğu, eşi, ana veya babası ise), zaten mirası GKRF m. 1148/II değil, genel esaslarla (GKRF m. 1142) alacaktır.

¹³ Khaskelberg, “mirasbırakanla birlikte yaşama” koşulunu eleştirmektedir. Yazar'a göre, mirasbırakanın himayesinde bulunan çalışma gücünden yoksun bir kimsenin bu gerekçeyle mirasa çağrılmaması mirasbırakanın varsayılan iradesi ile bağdaşmamaktadır. Diğer yandan, mirasbırakanla birlikte yaşamama, mirasbırakandan kaynaklanabilir. Örneğin, mirasbırakanın barınma koşullarının kötü olması gibi. Bkz.: Khaskelberg, 2008b, s. 359; Karş. Abramenkov ve Chugunov, 2009, s. 144.

¹⁴ GKRF m. 1148/II uyarınca, “*Bu Kanunun 1142 - 1145. maddelerinde belirtilen mirasçılar arasında yer almayan, ancak mirasın açıldığı gün itibarıyla çalışma gücünden yoksun olan ve mirasbırakanın ölümünden en az bir yıl önce onun himayesinde bulunan ve onunla birlikte yaşayan gerçek kişiler yasal mirasçı olarak kabul edilirler. Diğer yasal mirasçılar mevcutsa, bunlar mirasa çağrılan sıranın mirasçıları ile birlikte ve eşit olarak mirastan pay alırlar*”.

¹⁵ Türk hukukunda ise, ölüm tarihi itibarıyla mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kişiler, TMK m. 507 uyarınca, üç aylık geçim giderlerinin terekeden karşılanmasını talep edebilirler. Ayrıca, henüz doğmamış bir mirasçının annesi doğuma kadar geçim giderlerinin TMK m. 643/II gereğince terekeden sağlanmasını isteyebilir.

bir süreliğine (bu sürenin bir yıldan daha az olduğu farz ediliyor) mirasbırakanın bakımını üstlenmişse, GKRF m. 1148/II uyarınca, mirasçı olamayacak (Khaskelberg, 2008b, s. 358). Bu gruba dahil kimseler, GKRF m. 142-1145'te belirtilen (yani birinci-yedinci sınıf) yasal mirasçılar bulunmadığı takdirde, 8. sınıfta bağımsız olarak miras alırlar (GKRF m. 1148/III).

YASAL MİRASÇILIĞIN DÜZENLENİŞ GEREKÇESİ

Rus hukukunda esasen üç kategoride (sekizinci sraya kadar hısımlar, eş ve devlet) yasal mirasçı vardır. Bunların miras almalarının nedeni, mirasbırakanla olan ilişkilerinde yatmaktadır: İlk durumda kan veya hısımlık ilişkisi, ikincisinde evlilik ilişkisi, üçüncüsünde ise ölen kişinin uyruğu söz konusudur¹⁶.

Doktrinde, yasal mirasçılığın gerekçesi konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Şöyle ki, hakim görüş, yasal mirasçılığı mirasbırakanın varsayılan iradesine dayandırmaktadır. Buna göre, mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş olsaydı, tüm malvarlığını aile üyeleri (çocuklar, eş, ana ve babası) arasında eşit olarak paylaşmış veya bunların yokluğunda, diğer yakın akrabalarına bırakmış olurdu (Sergeev, 2016b, s. 105; Sukhanov, 2019, s. 231). Dolayısıyla, mirasbırakanın eksik iradesini tamamlayan yasal mirasçılık, deyim yerindeyse, “sessiz ölüme bağlı tasarruf” olarak nitelendirilebilir (Petrov, 2018, s. 267).

Diğer bir görüş uyarınca, yasal mirasçılık kuralları, aile halefiyeti ilkesine dayanmaktadır. Buna göre, mirasçılık sıfatını kazanabilecek kişilerin dairesi, bir yandan, mirasbırakanın aile hısımlarından (akrabalarından) oluşmakta, diğer yandan, buraya bir eş de dahil edilebilmektedir (Abramenkov ve Chugunov, 2009, 87; Serebrovskiy, 2003, s. 79)¹⁷.

Üçüncü bir görüşe göre, yasal mirasçılığın temelini kan hısımlığı, aile hısımlığı, himayede bulunma ve kanun hükmü (devletin mirasçılığı) oluşturmaktadır (Stepanov, 2016, s. 51.).

¹⁶ Türk hukukunda aynı görüşte: İnan vd., 2024, s. 79. Öte yandan, yasal mirasçılık sıfatı, mirasbırakana kan bağıyla bağlı olan tüm hısımlara değil, yalnızca belirli bir kısma tanınmıştır. Mirasbırakanın evlatlığı ve evlatlık ilişkisi bulunan kişilerin altsoyu da yasal mirasçı olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, mirasbırakanın sağ kalan eşi de yasal mirasçılar arasında yer almaktadır (Serozan ve Engin, 2022, s. 140).

¹⁷ Türk hukukunda aynı görüşte: Antalya, 2021, s. 107.

Görüldüğü üzere, savunulan görüşlerin hiçbiri kendi içinde tamamen tatmin edici argümanlar sunamamaktadır. Şöyle ki, ilk görüşte, “mirasbırakanın varsayılan iradesi” ile ifade edilmek istenen son arzunun, belirli bir mirasbırakanın öznel veya gerçek (subjektif varsayılan) iradesi¹⁸ olmadığı açıktır. Bilakis buradaki iradenin kanun koyucunun ya kendi ahlaki veya sosyal değerlerine ya da her zaman devlet tarafından belirlenen sınırlar dahilinde olsa da ortalama bir mirasbırakanın karakteristik niyetine dayalı olarak atfettiği (objektif varsayılan) bir irade olduğu unutulmamalıdır. Başka bir deyişle, burada bahsedilen “irade” bir soyutlama veya varsayımdan ibarettir, zira kanun koyucu kendi değerlerini ve kanaatlerini dayatmaktadır. Ancak yasal mirasçılık gerekçesinin mirasbırakanın varsayılan iradesine dayandırılması bazı sorunlara yol açmaktadır. Çünkü bu varsayılan irade sabit değildir ve zamanla değişebilir. Ayrıca, mirasbırakanın varsayılan objektif iradesi, uzak akrabaların miras sıralamasıyla her zaman örtüşmez. Kanun koyucunun yasal mirasçı olarak belirlediği bazı kişiler, mirasbırakanın belki de tanımadığı ve bu bağlamda nadiren ölüme bağlı tasarruf lehtarları olabilecek kişilerdir.

İkinci görüş, şu açıdan eleştirilebilir: Yasal mirasçılığın yalnızca aile menfaati göz önünde bulundurularak düzenlendiği kabul edilirse, mirasbırakana ölüme bağlı tasarrufta bulunmakla bu menfaat aleyhine (saklı paya¹⁹ müdahale etmemek koşuluyla) sonuç doğurma imkanı verilmemeliydi. Ayrıca, mirasbırakanla herhangi bir hısımlık (akrabalık) ilişkisi bulunmayan kişilerin, kanunda öngörülen şartların varlığı halinde, 8. sınıf mirasçı olabileceği hükme bağlanmıştır (GKRF m. 1148/II).

Nihayet, savunulan görüşlerden hiçbiri devletin yasal mirasçılığını doğru bir şekilde açıklayamamaktadır.

¹⁸ Bazı durumlarda belirli bir mirasbırakanın iradesi dikkate alınmayacağı gibi uygulamada mirasbırakana bir iradenin atfedilmesinin mümkün olmadığı hallerle karşılaşmak da mümkündür. Örneğin, mirasbırakanın yasal mirasçı olmayan bir kişiyi yegane mirasçı atadığı bir vasiyetname, şekil şartlarına aykırılık sebebiyle iptal edilebilir; mirasbırakan akıl hastalığı nedeniyle ayırt etme gücünden yoksun olabilir. Bu örneklerden birincisinde, yasal mirasçılığın belirli mirasbırakanın son arzusunu yansıttığı iddia edilemez, ikincisinde ise, mirasbırakan, bir vasiyetname düzenleme ehliyetine (iradesine) dahi sahip değildir.

¹⁹ GKRF m. 1149/I uyarınca, mirasbırakanın reşit olmayan veya çalışma gücünden yoksun çocukları, çalışma gücünden yoksun eşi, ana ve babası ile GKRF m. 1148 gereğince mirasa çağrılan himayesinde bulunan kişilerin saklı pay hakları bulunmaktadır. Bu kişilerin saklı pay miktarı, toplam yasal miras paylarının yarısına eşittir. Görüldüğü üzere, saklı pay mirasçıları 1. sınıf mirasçılar (GKRF m. 1142) ile 8. sınıf mirasçılardan (GKRF m. 1148) oluşmaktadır. Rus hukukunda saklı paya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz.: Petrov, 2018, s. 306 vd.

Kanaatimce, yakın aile bireyleri ile daha uzak hısımlar, eş ve devletin mirasçılığı için tek bir gerekçe bulmak ne mümkün ne de gereklidir. Her durumda, bazı gerekçelerin kaçınılmaz olarak birbiriyle örtüşmesi ve belirli bir mirasçı seçimini haklı çıkarmak amacıyla genellikle birden fazla argümanın kullanılabilmesi mümkündür.

YASAL MİRASÇILIĞA HAKİM OLAN İLKELER

Öncelik (Sıralılık) İlkesi

Öncelik (sıralılık) ilkesi, her sonraki sıranın mirasçılarının yalnız kendilerinden önceki sıranın mirasçılarının olmadığı²⁰ durumlarda mirasa hak kazanabileceğini ifade etmektedir (GKRF m. 1141/I). Bu ilke, yasal mirasçılık sıfatını kazanabilecek kişiler arasında kendine özgü bir öncelik oluşturulması anlamına gelmektedir (Sergeev, 2016a, s. 658; Abramenkov ve Chugunov, 2009, s. 88). Her sınıf, mirasbırakana yakınlık derecesi dikkate alınarak ve mirasbırakanın malvarlığını aile üyelerine, bakmakla yükümlü olduğu kişilere ve (veya) diğer akrabalarına bırakacağı varsayımına dayanılarak kanun koyucu tarafından belirlenen kişiler grubundan oluşmaktadır. Kanunda öngörülenler dışında herhangi bir kişi yasal mirasçı olarak sınıflandırılmaz (Sergeev, 2016a, s. 658).

GKRF, “kayan sınıf mirasçılığı”²⁰ni öngörerek bu ilkeye bir istisna getirmektedir (Sergeev, 2016a, s. 659). Bu kavramla anlatılmak istenen şudur: GKRF m. 1148’de belirlenen çalışma gücüne sahip olmayan kişiler, kendilerinden önceki sırada mirasçılar bulunmadığı takdirde, 8. sınıf mirasçı olarak mirasa hak kazanmaktadırlar. Ancak kendilerinden önceki sınıfta herhangi bir mirasçının bulunması halinde, söz konusu mirasçı ile birlikte ve beraber paylarda yasal mirasçı konumuna sahip olmaktadır. Görüldüğü üzere, çalışma gücüne sahip olmayan kişilerin mirasçılığı, deyim yerindeyse, öncelik ilkesinin üzerinde bir mirasçılıktır. Bu kişilerin mirasçı sıfatını kazanabilmesi onlardan önceki sınıf mirasçının var olmama koşulundan bağımsızdır. Şüphesiz, bir sonraki sınıfa dahil olan kişinin mirasın açıldığı tarihte hayatta olması gerekmektedir. Dolayısıyla, sonraki sınıfa dahil kişinin kendisinin mirasa çağrılmasına

²⁰ “Önceki sırada mirasçının olmaması” kavramı, yalnız mirasbırakandan önce ölmeyi değil, mirastan yoksunluğu, mirasçılıktan çıkarılmayı, mirasın reddi gibi durumları da kapsamaktadır (Sukhanov, 2019, s. 230).

neden olan olgunun (örneğin, önceki sınıfa dahil tek mirasçının feragati) ortaya çıktığı tarihte hayatta olması önemli değildir.

Miras Paylarının Beraberliği İlkesi

Miras paylarının beraberliği ilkesi uyarınca, aynı mirasçılık sınıfına dahil mirasçılar terekeden eşit paylarla²¹ miras almak hakkını haizdirler (GKRF m. 1141/II). Miras payı, belirli bir eşya değil, tüm tereke üzerindeki hakta aritmetik şekilde (kesirler veya yüzde olarak) ifade edilen bir paydır. Örneğin, mirasbırakanın ana ve babası, eşi ve çocuğu mirasa çağrılırsa, her mirasçının payı, terekenin tamamının ¼'üne (25%) tekabül edecektir (Sergeev, 2016a, s. 659; Sukhanov, 2019, s. 230). Bu ilkeden istisna, sınıfta halefiyet durumunda ortaya çıkmaktadır (Petrov, 2018, s. 271).

Sınıfta Halefiyet İlkesi

Genel Olarak

Sınıfta halefiyet ilkesi²² gereğince, mirasın açılmasından önce veya mirasbırakanla aynı anda ölen bir yasal mirasçının payı, doğrudan kanunda belirtilen altsoyuna geçmektedir. Bu halde, mirasçılık sıfatını kazanan mirasçı, sanki hayatta olsaydı ilgili sınıfta mirası alacak olan üstsoyunun yerini almaktadır (Sergeev, 2016b, s. 114; Volkova vd., 2010, s. 104; Khaskelberg, 2008a, s. 373). Böylece, anılan ilke, mirasbırakana daha uzak kan hısımlığı bulunan bir kişinin, mirasbırakanın daha yakın akrabaları karşısında mirasçılık sıfatı mertebesine yükselmesine²³ olanak tanıyan bir “asansör” işlevini görmektedir (Petrov, 2017, s. 24).

²¹ Türk hukukundan farklı olarak Rus hukukunda miras ortaklarının tereke üzerindeki hak sahipliği elbirliği (iştirak) değil, paylı (müşterek) hak sahipliği olarak düzenlenmiştir. GKRF m. 1164 uyarınca, “*Yasal mirasçılık durumunda, tereke iki veya daha fazla mirasçıya geçtiğinde ve iradi mirasçılık halinde, her bir mirasçının payı belirtilmeksizin iki veya daha fazla mirasçıya miras bırakıldığında, tereke mirasın açıldığı tarihten itibaren mirasçıların ortak paylı (müşterek) mülkiyete intikal eder*”. Bkz.: Petrov, 2018, s. 420 vd.

²² Sınıfta halefiyet kuralını öngören GKRF m. 1146, “Temsil hakkıyla halefiyet” başlığını taşımaktadır. Eski Türk Medeni Kanunu m. 439/III ile benzer bir “temsil” ibaresine yer verilmiştir. Ancak doktrin, hükümdeki “temsil”in, hukuki işlemlerde temsil ile herhangi bir ilişkisinin bulunmadığını vurgulamaktadır. Zira temsil hakkıyla mirasa çağrılan bir kişi bağımsız bir mirasçı konumuna sahiptir ve mirasın açılmasından önce ölen kişinin altsoyuna terekeden düşen payla ilgili olarak kendi haklarını gerçekleştirir. Bkz.: Serebrovskiy, 2003, s. 106; Sergeev, 2016b, s. 114; Petrov, 2017, s. 25; Krashennikov, 2014, s. 129; Shilokhvost, 2005, s. 38.

²³ Bu nedenle, temsil fikri, özellikle, örneğin mirasbırakanın ikinci sıradan akrabası olan bir torununun neden amcasıyla (mirasbırakanın oğluyla) eşit olarak terekeden pay aldığını kolayca açıklamaya izin vermekte idi. Bu yolla, torun, dedesinden daha önce ölen babasını temsil etmektedir. Bkz. Petrov, 2018, s. 288.

Mirasbırakandan önce veya mirasbırakanla aynı anda ölmüş kişinin yerinin halefiyet yoluyla kendi altsoyu tarafından alınması üç durumda ortaya çıkabilir (Petrov, 2018, s. 287):

- mirasbırakanın çocuklarının yerini, herhangi bir sınırlama olmaksızın kendi altsoyu (torunlar, torunların çocukları, torunların torunları vb.) alır (GKRF m. 1142/II);

- mirasbırakanın erkek ve kız kardeşlerinin yerine yalnızca onların birinci derece altsoyu (yani mirasbırakanın erkek ve kız kardeşlerinin çocukları) geçer (GKRF m. 1143/II);

- mirasbırakanın amca ve teyzesinin yerini yalnızca onların birinci derece altsoyu (mirasbırakanın amca ve teyzesinin çocukları) alır (GKRF m. 1144/II).

Sınıfta halefiyet kuralı uyarınca mirasçı sıfatını kazananlar, yerini aldıkları kişinin payını eşit oranda edinirler. Örneğin, mirasbırakanın iki oğlundan birinin kendisinden önce öldüğünü ve bu oğlunun da iki kızının (yani mirasbırakanın torunlarının) olduğunu varsayalım. Bu ihtimalde, mirasbırakanın kendisinden önce ölen oğlunun miras payı (terekenin $\frac{1}{2}$ -i) onun iki kızı arasında eşit (yani her iki torun dedelerinin mirasının $\frac{1}{4}$ -ü) oranda paylaşılacaktır. Böylece, mirasbırakanın terekesinin $\frac{1}{2}$ -i mirasın açıldığı anda sağ olan oğluna, diğer $\frac{1}{2}$ -i ise, iki torununa (her birine $\frac{1}{4}$ payda) geçecektir. Belirtmek gerekir ki, sınıfta halefiyet kuralının uygulanabileceği durumlar ve bu suretle mirasçılık sıfatını kazanacak kişilerin kapsamı sınırlıdır (Stepanov, 2016, s. 54; Abramenkov ve Chugunov, 2009, s. 121).

Sınıfta Halefiyet İlkesi ve Kayan Sınıf Mirasçılığı

GKRF, gereken koşullar olduğu takdirde, bir kimsenin sınıfta halefiyet ilkesi veya mirasbırakanın himayesinde bulunma esası ile mirasçı olabileceğine ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Konu, doktrinde tartışmalıdır. Şöyle ki, ileri sürülen bir görüşe (Serebrovskiy, 2003, s. 109; Shilokhvost, 2005, s. 42) göre, mirasbırakanın çalışma gücünden yoksun torunlarının sınıfta halefiyet ilkesi gereğince değil, himayede bulunan kişi sıfatıyla mirasa çağrılmaları zorunludur. Zira mirasbırakanın çocuğu mirasın açılmasına kadar yaşamış olsaydı (ki bu durum torunların sınıfta halefiyet kuralı gereği mirasçı sıfatını kazanmalarını engellemektedir), torunu, “himayede bulunan kişi” sıfatıyla mirasçı olacaktı. Dolayısıyla, aynı sonuç, torunun ana veya babasının mirasın açılmasına kadar öldüğü durumda da geçerli olmalıdır.

Buna mukabil, diğ er bir görü Ő e (Sergeev, 2016b, s. 123) göre, sınıfta halefiyet ilkesi ve himayede bulunma esasları, bağımsız ve paralel mirasçılık sebepleri olarak kabul edilmelidir. Sonuç olarak, bu tür durumlarda, mirasçının kendi iradesiyle mirasa çağrılma sebebini belirlemesine izin verilmesi gerekir.

Bu görüşlerden herhangi birinin tercih edilmesinin sadece teorik değı l, aynı zamanda pratik önemi vardır. Zira bir kimsenin mirasta hak sahibi olmasına olanak tanıyan esasların hukuki sonuçları farklı olabilmektedir. Örneğ in, mirasbırakan M'nin iki kızından (K₁ ve K₂) birinin (K₁'in) mirasın açıldığı tarihe kadar öldüğ ünü, K₁'in üç çocuğ unun (T₁, T₂ ve T₃) olduğunu, bunlardan birinin (T₂'nin) M'nin himayesinde bulunduğ unu varsayalım. Acaba T₂ hangi esarla mirasçılık sıfatını kazanacaktır: mirasta halefiyet kuralı (GKRF m. 1142/II) gereğı mi, yoksa M'nin himayesinde bulunan çalışma gücünden yoksun kişi (GKRF m. 1148/II) olarak mı? Eğ er sınıfta halefiyet kuralı uygulanırsa, tereke ř u şekilde paylaştırılır: T₁, T₂ ve T₃ anneleri K₁'in miras payına (1/2) eş it oranda (her biri 1/6 payda) sahip olacak, terekenin kalan kısmı (3/6 pay) ise, K₂'ye ait olacaktır.

Buna mukabil, himayede bulunan sıfatıyla mirasa çağrılma halinde, M'nin terekesinin 1/3 kısmı K₂-ye, diğ er 1/3 kısmı T₂-ye ait olacaktır; kalan 1/3 (yani K₁-e ait) pay T₁ ve T₃ arasında eş it oranda (her biri için 1/6 payda) paylaştırılacaktır.

Görüldüğü üzere, mirasçılığ a çağrılma esası (sebebi) sadece ilgili mirasçı için değı l, aynı zamanda, payları buna göre değı Ő ebilecek olan diğ er mirasçılar bağlamında da önemlidir.

Sınıfta Halefiyet ile Mirastan Yoksunluk ve Mirasçılıktan Çıkarma Kurumları Arasındaki İlişki

GKRF m. 1146/II ve III gereğince, mirasbırakandan önce veya onunla aynı anda ölen kişi mirastan yoksunsa (GKRF m. 1117: liyakatsiz mirasçı²⁴) veya

²⁴ GKRF m. 1117 uyarınca, "Mirasbırakana, onun mirasçılarında herhangi birine veya vasiyet edenin vasiyetnamede beyan ettiğı son arzusunun yerine getirilmesine kasten hukuka aykırı eylemleriyle mani olan ve bu suretle kendisine veya kendisine yakın kişilerin mirasçı olmasına veya mevcut miras paylarını arttırmaya yardım eden kişi (liyakatsiz mirasçı), bu koşulların mahkeme tarafından onaylanması ř artıyla, yasal veya iradi mirasçı olamaz".

mirasçılıktan çıkarılmışsa²⁵ (GKRF m. 1119/I), sınıfta halefiyet ilkesi uygulanmaz. Doktrinde, anılan yasaklayıcı hükme ilişkin görüş birliği bulunmamaktadır.

Bir görüş uyarınca, GKRF m. 1146/II ve III, kökeni Roma hukukuna dayanan fikirlerin etkisi altında oluşturulmuştur. Söz konusu düzenlemeyi mirasbırakanın varsayılan iradesi ile bağdaştırmak mümkün görünmemektedir. Örneğin, mirasçılıktan çıkarılmış veya mirasçılık sıfatının yitirilmesine sebep olan bir davranışta bulunmuş bir çocuğun hareketlerinin, dedenin torunlarına olan s evgisini öldürmesi pek olası değildir (Petrov, 2017, s. 26; Petrov, 2018, s. 289). Aynı zamanda, söz konusu hükümlerin hukuki ve ahlaki yanı da bulunmamaktadır. Zira mirasçılıktan çıkarma veya mirastan yoksunluk birer medeni hukuk cezası işlevi görmektedirler; bu anlamda, çocuğun ana ve babasının hareketleri nedeniyle sorumlu tutulması haklı görülemez (Khaskelberg, 2008a, s. 380; Shilokhvost, 2005, s. 46; Abramenkov ve Chugunov, 2009, s. 129).

Öte yandan, sınıfta mirasçılık ilkesi gereği mirasçılık sıfatını kazanmış bir kişi, kan hısımlığı nedeniyle mirasbırakanın mirasçısı konumuna sahiptir. Başka bir deyişle, sınıfta halefiyet yoluyla mirasa çağrılan mirasçı yerini aldığı kişinin (örneğin, dedesinden önce ölen babasının) değil, mirasbırakanın (yani dedesinin) mirasçısı olmaktadır (Khaskelberg, 2008a, s. 373; Shilokhvost, 2005, s. 46). Bu nedenle, söz konusu mirasçının halefiyet hakkı, mirasbırakandan önce (veya onunla birlikte) ölmüş kişinin mirastan yoksunluğundan veya mirasçılıktan çıkarılmasından bağımsız olarak mevcuttur (Abramenkov ve Chugunov, 2009, s. 129).

Diğer bir görüş, GKRF m. 1146/II ve III'ün açık hükmü karşısında, mirasçılıktan çıkarılma ve mirastan yoksunluk durumlarında, sınıfta halefiyet kuralının uygulanmasını mümkün görmemektedir (Krashennikov, 2014, s. 129; Medvedev, 2015, s. 129; Sergeev, 2016b, s. 116; Stepanov, 2016, s. 54; Sukhanov, 2019, s. 233; Volkova vd., 2010, s. 105).

²⁵ GKRF m. 1119/I uyarınca, "... vasiyet eden, yasal mirasçılarında birini, birkaçını veya hepsini mirasçılıktan çıkarabilir ve vasiyetnamesinde, mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin tasarrufunu gerekçelendirmek zorunda değildir". Görüldüğü üzere, GKRF m. 1119/I anlamında mirasçılıktan çıkarma, Türk hukukundaki mirasçılıktan çıkarma ile aynı manayı taşımamaktadır. Şöyle ki, Rus hukukunda mirasçılıktan çıkarma, kanunda öngörülen durumlarda ölüme bağlı tasarrufta bulunularak yasal mirasçının saklı paydan mahrum bırakılmasını ifade etmemektedir. Bilakis bu halde, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf özgürlüğü çerçevesinde (yani saklı pay kuralını ihlal etmemekle) malvarlığı üzerinde dilediği şekilde tasarrufta bulunması kastolunmaktadır. Zira GKRF m. 1119, "Vasiyet özgürlüğü" başlığını taşımaktadır. Anılan hükümde, mirasbırakanın "mirastan mahrum bırakma" tasarrufunu herhangi bir şekilde gerekçelendirmek zorunda olmadığı da vurgulanmaktadır.

Kanaatimce, GKRF m. 1146/II ve III'ün tutarlılığı tartışmaya açık olmasına²⁶ rağmen mirasçılıktan çıkarılmış veya mirastan yoksun bulunan kişinin çocuklarının mirasa çağrılmaları *de lege lata* mümkün görünmemektedir.

Rus hukukunda ileri sürülen bir görüşe (Sergeev, 2016b, s. 116) göre, mirasbırakanın, mirastan yoksunluğa sebep olan davranışta bulunan mirasçı lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunmasının sınıfta halefiyet yoluyla mirasa çağrılan kişi üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmaz. Örneğin, mirasbırakan, mirastan yoksunluğa sebep olabilecek davranışta bulunmuş oğlunu tek mirasçı olarak atamış, ancak oğlu kendisinden önce ölmüştür. Bu durumda, oğlunun çocukları (mirasbırakanın torunları) sınıfta halefiyet kuralı uyarınca dedelerinin terekesi üzerinde herhangi bir pay hakkı kazanmayacaktır. Zira sınıfta halefiyet, yasal mirasçılığa ilişkin bir kurumdur, mirastan yoksun olan mirasçı ise, mirası yalnız ölüme bağlı tasarruf nedeniyle kazanmaktadır. Petrov'a göre, mirasbırakanın affi sadece vasiyet edilen mal açısından geçerlidir ve vasiyetnamede doğrudan doğruya belirtilen durumlar ("Beni öldürmeye çalışan oğlumu affediyorum") dışında, yasal mirasçılık sıfatının kazanılması sonucunu doğurmaz. Dahası, ikinci durumda bile, saklı pay hakkının iadesi söz konusu olamaz (Petrov, 2018, s. 105). Bu görüş, GKRF m. 1117/I'e dayandırılmaktadır.

Sınıfta Halefiyet İlkesi ve Mirası Kabul Hakkının Geçmesi ("Nasledstvennaya Transmissiya"/Transmissio Hereditatis) kurumu

Türk hukukunda mirasın kendiliğinden kazanılması ilkesi geçerlidir (TMK m. 599/I). Ancak bazı hallerde (örneğin, TMK m. 605/II, 614/II) mirasın kabul edilmesi gerekir (Serozan ve Engin, 2022, s. 605 vd.; İnan vd., 2024, s. 508 vd.). Buna mukabil, Rus hukukunda miras kendiliğinden kazanılmaz. Bilakis, bir kimsenin mirası kazanması için mirasın açıldığı tarihten itibaren 6 ay içinde mirası kabul etmesi gerekmektedir (GKRF m. 1152/I, m. 1154/I). Görüldüğü üzere, Türk ve Rus miras hukukunda mirasçının mirası kabule zorlanmaması kuralı farklı biçimlerde düzenlenmiştir. Türk hukukunda, kendiliğinden iktisab ve mirasın reddi kurumlarını öngörülürken, Rus

²⁶ Gerçekten, mirastan yoksunlukla ilgili olarak, çocukların ana ve babalarının günahları için acı çekmemeleri gerektiği, mirasın reddi için ise, bir sonraki soya mensup kimselerin ana ve babalarının kararından etkilenmek yerine kendileri için karar verebilmeleri gerektiği düşünülebilir. Mirasçılıktan çıkarma durumunda uygun çözüm, her şeyden önce bir yorum meselesidir: Mirasbırakan kimi mirastan mahrum bırakmak istemiştir - sadece oğlunu mu yoksa oğlunun tüm soyunu mu? Bu ihtimalde bile, belirli bir kişiyi mirastan mahrum bırakan bir mirasbırakanın, şüphe durumunda, söz konusu kişinin soyundan gelenleri kastetmemiş olduğu varsayılabilir. Bkz.: *Reid vd., 2015, s. 466.*

hukukunda mirasın kazanılabilmesi için mirasın kabulü (açık veya örtülü) şart koşulmaktadır.

GKRF m. 1156'da hükme bağlanmış “Mirası kabul hakkının geçmesi” ile anlatılmak istenen durum şudur: Yasal veya atanmış mirasçı, mirasın açılmasından sonra, öngörülen süre içinde mirası kabul etmek için zaman bulamadan ölürse, ona düşen mirası kabul hakkı kendi yasal mirasçılara veya tüm malvarlığına ilişkin vasiyetname yapılmışsa, atanmış mirasçılara geçer²⁷. Görüldüğü üzere, her iki durumda, genel esaslar gereği mirasa çağrılmamış veya çağrılmayan kimselerin mirasçılığı söz konusudur. Yine, her iki halde, mirasa çağrılan kimselerin miras payı yerlerini aldıkları kişilerin miras payı ile sınırlıdır. Ancak sınıfta halefiyet ilkesinden farklı olarak mirası kabul hakkının geçmesi, mirasçının mirasın açılmasından önce değil, sonra ölmesi halinde mümkün olabilmektedir (Khaskelberg, 2008a, s. 390).

DEVLETİN YASAL MİRASÇILIĞI

GKRF m. 1151 uyarınca, yasal veya atanmış bir mirasçı yoksa veya mirasçılardan hiçbiri miras hakkına sahip değilse veya tüm mirasçılar mirasçılıktan çıkarılmışsa veya mirasçılardan hiçbiri mirası kabul etmemişse veya tüm mirasçılar mirası reddetmişse, mirasbırakanın mirası Devlete geçer.

Aynı zamanda, Devletin yasal mirasçılığı, deyim yerindeyse, tikel (kısmi) “mirasçısızlık” durumunda da söz konusu olabilir. Örneğin, mirasbırakanın terekesinin bir kısmına ilişkin atadığı mirasçı mirası kabul etmiş, ancak terekenin ölüme bağlı tasarruf kapsamında dışında kalan kısmı yasal mirasçılar tarafından kabul edilmemişse, durum böyledir (Petrov, 2018, s. 326; Volkova vd., s. 122).

Türk hukukunda olduğu gibi Rus hukukunda da hiçbir tereke mirasçısız kalmaz ilkesi yürürlüktedir. Devlet, mirasçı olarak görülmekten ziyade, sahipsiz mülklerin sosyal düzensizliğe yol açacağı gerekçesiyle, mirasbırakanın malvarlığının birileri tarafından sahiplenilmesi, alacaklıların menfaatlerinin korunması ihtiyacından dolayı miras almaktadır (Sergeev, 2016b, s. 131). Bu nedenle, mirasbırakan, “tüm mirasçılarımı

²⁷ Bu konuda açıklamalar için bkz.: Khaskelberg, 2008a, s. 382; Petrov, 2018, s. 372; Sergeev, 2016b, s. 156; Sukhanov, 2019, s. 193.

mirastan mahrum bırakıyorum” içerikli bir tasarrufla, Devleti tereke üzerindeki haklarından mahrum bırakamaz.

Devletin yasal mirasçılığının diğeri bir özelliği de şudur: Genel kuralların aksine, mirasçısı bulunmayan terekenin Devlet tarafından kabulü gerekmez (GKRF m. 1152/I). Zira Devletin bu tür bir terekeyi de reddetmesine izin verilmez (GKRF m. 1157/I). Türk hukukundan farklı olarak, Rus hukukunda, yalnızca Devletin değil, tüm mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından sorumlulukları, miras yoluyla edindikleri değerlerle sınırlıdır (GKRF m. 1175/I).

SONUÇ

Rusya Federasyonu'nda üç kategoride yasal mirasçı vardır: Sekizinci sraya kadar hısımlar, eş ve devlet. Türk hukukunda olduğu gibi Rus hukukunda da bu kişilerin miras almalarının nedeni, mirasbırakanla olan ilişkilerinde yatmaktadır: İlk durumda kan veya hısımlık ilişkisi, ikincisinde evlilik ilişkisi, üçüncüsünde ise ölen kişinin uyruğu söz konusudur.

Rus hukukunun benimsediği sınıf mirasçılığı kendine özgü bir sistem olarak nitelendirilebilir. Şöyle ki, kanun koyucu evlilik ilişkisini de dikkate alarak sağ kalan eşi ilk sınıfa dahil etmiştir. Böylece, Türk hukukunda kabul edilen zümre sisteminin aksine, Rus hukukunda eş, her sınıfla birlikte yasal mirasçı olmamaktadır. Öte yandan, çalışma gücü bulunmayan ve mirasbırakanın ölümünden en az bir yıl önce onun himayesinde bulunmuş ve onunla birlikte yaşamış kişiler yasal mirasçı olarak kabul edilmektedir. Bu kimselerin mirasbırakanın kan hısmı olması dahi gerekmemektedir.

Rus yasal mirasçılık düzenine, öncelik (sıralılık), miras paylarının beraberliği ve sınıfta halefiyet ilkeleri hakimdir. Kanun koyucu bazı durumlarda (örneğin, kayan sınıf mirasçılığı gibi) bu ilkelere istisna getirmiştir.

Rus yasal mirasçılık düzenlemesinde sorunlu meselelerden biri mirastan yoksunluk ve mirasçılıktan çıkarma halinde sınıfta (sırada) halefiyet ilkesinin uygulanıp uygulanamayacağına ilişkindir. GKRF m. 1146/II ve III'ün açık hükmü karşısında mirasçılıktan çıkarılmış veya mirastan yoksun bulunan kişinin çocuklarının mirasa çağrılmaları *de lege lata* mümkün görünmemektedir. Ancak bu hükümlerin tutarlılığı tartışmaya açıktır ve tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Rus hukukunda birinci sınıf yasal mirasçılar, mirasbırakanın çocukları, eşi, ana ve babasıdır. Çocuğun evlilik birliği içinde veya evlilik dışı doğması, evliliğin sona ermesi veya iptali yasal mirasçılık açısından önemli değildir. Eş, mirasın açılması sırasında mirasbırakanla resmi evli olan kişidir. Eş, boşanma tarihinden itibaren miras haklarını kaybeder. Türk hukukundan farklı olarak Rus hukukunda, eşlerden birinin boşanma davası devam ederken ölmesi durumunda, ölen eşin mirasçılarının davaya devam etmesine ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu bağlamda, boşanma davası devam ederken meydana gelen ölüm, sağ kalan eşin mirasçı olması sonucunu doğurur.

Bundan başka, mirasbırakanın üvey çocukları, üvey ana ve babası Rus hukukunda ilk kez yasal mirasçılar arasına dahil edilmiştir. Ancak bu konudaki yasal düzenleme üvey çocuklar, üvey ana ve babanın mirasçılık koşullarını yeterince açıklığa kavuşturmamıştır.

Nihayet, belirtmek gerekir ki, Rus hukukunda da hiçbir tereke mirasçısız kalmaz ilkesi yürürlüktedir. Dolayısıyla, mirasçısı bulunmayan tereke Devlete geçer.

KAYNAKÇA

Abramenkov, M., Chugunov, P. (2009). *Krug naslednikov po zakonu v Rossiyskom Grazhdanskom prave*. Belgorod-Dimitrovgrad: Konstanta.

Antalya, G. (2021). *Marmara Hukuk Yorumu – Miras Hukuku*, Cilt 3. Ankara: Seçkin Yayınları.

Brox, H., Walker, W. (2021). *Erbrecht*. München: Vahlen.

Dural, M., Öz, T. (2017). *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

İnan, A., Ertaş, Ş., Albaş, H. (2024). *Miras Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Kenneth, R., De Waal, M., Zimmermann, R. (2015). Intestate Succession in Historical and Comparative Perspective, in Kenneth, R., De Waal, M., Zimmermann (Ed.), *Comparative Succession Law, Volume II: Intestate Succession* (s. 442-512). Oxford: Oxford University Press.

- Khaskelberg, B. (2008a). Nasledovanie po pravu predstavleniya i perekhod prava na prinyatie nasledstva, in Khaskelberg, B. *Grazhdanskoe pravo: İzbrannie trudi* (s. 365-391). Tomsk: Krasnoe znamya.
- Khaskelberg, B. (2008b). Nasledovanie po zakonu netrudosposobnymi izhdiventsami, in
- Khaskelberg, B. *Grazhdanskoe pravo: İzbrannie trudi*. (s. 353-364). Tomsk: Krasnoe znamya.
- Kocayusufpaşaoğlu, N. (1987). *Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Krashennnikov, P. (2014). *Grazhdanskiy kodeks Rossiyskoy Federatsii. Postateyniy kommentariy k razdelu V: Nasledstvennoe pravo*. Moskva: 2014.
- Medvedev, İ. (2015). *Nastolnaya kniga notariusa: V 4 t. vol 3: Semeynoe i nasledstvennoe pravo v notarialnoy praktike*. Moskva: Statut.
- Muscheler, K. (2010). *Erbrecht*, Band I. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Olzen, D., Looschelders, D. (2023). *Erbrecht*. Berlin: De Gruyter.
- Petrov, E. (2017). *Nasledstvennoe pravo Rossii: sostoyanie i perspektivi razvitiya: sravnitelno-pravovoe issledovanie*. Moskva: M-Logos.
- Petrov, E. (2018). *Nasledstvennoe pravo: postateyniy kommentariy k statyam 1110-1185, 1224 Grazhdanskogo kodeksa Rossiyskoy Federatsii*. Moskva: M-Logos.
- Serebrovskiy, V. (2003). *İzbrannie trudi po nasledstvennomu i strakhovomu pravu*. Moskva: Statut.
- Sergeev, A. (2016a). *Grazhdanskoe Pravo*, C. 3. Moskva: Prospekt.
- Sergeev, A. (2016b). *Kommentariy k Grazhdanskomu kodeksu Rossiyskoy Federatsii. Chast tretya: uchebno-prakticheskiy kommentariy*. Moskva: Prospekt.
- Serozan, R., Engin, İ. (2022). *Miras Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Shilokhvost, O. (2005). Spornie voprosi pravovogo regulirovaniya nasledovaniya po pravu predstavleniya. *Pravovedenie*, 5 (2005), s. 36-49.

Stepanov, S. (2016). *Kommentariy k Grazhdanskomu kodeksu Rossiyskoy Federatsii (uchebno prakticheskiy) k ch. 3*. Moskva: Prospekt.

Sukhanov, E. (2019). *Grazhdanskoe pravo, vol 2: Veshnoe pravo. Nasledstvennoe pravo. Īntellektualnie prava. Lichnie neimushestvennie prava*. Moskva: Statut.

Volkova, N., Kuzbagarov, A., Īlina, O. *Nasledstvennoe pravo*. Moskva: Yuniti-Dana.